

7702.

B. N.

1869.

5 Kam

November 15. 1869.

"Hatal"

Második Eufolyam.

A sárosnagypasáki magyarirodalmi intézet "Hatal"
közlönye. Megjelenik havonként kétszer nyomtatva
a sárosnagypasáki intézet napján. Két íznyi terjed
október, két példányban.

Melyik nebb.?!

Melyik nebb. Tan az est, midőn a nap
Nücsümodolya lövell
Vagy tan a regg, midőn a bircx mögöl
Oly nép járulva kel.

Sebb e, az est, mely édes is kelül
Alomban ringas el

Nagyobb a regg, melynek virulása
Serpens munkára fel

Jobb-e a kis berek, mielőtt az est
Szissája kárnyait
Benn' kárz mavar keng alsó sánát
Attely ugy claudalis

Nagyobb, mielőtt a regg sugarira
Celebret a csopak
Es kárz mavarnek kepp kis ajakán
Nivám ének fakar.

Jobb-e a résnek virágai
Essen mielőtt a nap,
Nem iszt veájok; mindenite fejés
Schajja: alszanak.

Nagyobbek tán, mielőtt az ug sugar
A rexigó harmasok
Lecsokölvan fejökröl; mindenite
Hox kedves illasok.

Jobb-e a nagy mindenség eselen
Attelőt minden pikén

Oly elhaló, oly meláxó a táj
Csend van a téren

Nagy sebb ha a mosolygó téren
Mégijul a vidék
It hajtál könnyesöl megárasott
Éü fa sugarban ég.

Sebb-e az alkony alsó Karán
Az édes meghalás
Mins a verils reggellel eljövö
Dicsö" felsámarás.

Bíralat

Wittelyek Sebb" Oximü máre

Sírkövek Társulat!

A Kerkünte alatt levö mü Kerköje egy Kép nyá
ri eseten elhagyja esendes hajlékát s a termékes
nagy szempomába lép, lola bucsutó nap sugarai
nál elmerengve, örülni érekni, s komor kedvi tanül

Midőn a nap jó, s jölsevő sugaraival előköntsi a
sájas, akkor az ember, ez a paranyiság csak érezni
és örülni tud, midőn pedig lehanyaslik, elcsüggedni
is komorkodni keret.

Élki avhasna ennél valami fenségesebb tárgyaz
a kölső lelkének!?

Ha már a kölső elkiérsük eddig, nékkite
meg mis esmal itt. Erer és önil, sönkens kistör kive
mélyéből ez a kive, - melyite kébb?! Tan az alkony,
mely barna jutyolával bonnya be a sájas. Sa minden
teig elő lények kelio éves álomban ringatja el; vagy
salán a reggel, midőn a kelő nap keplősten arccal
köstönzi a természetet, sa mindenség etreit mun-
kára költija?!... Itt megáll, de csak egy percre, az-
tan tovább megy; a kis liget az est kárnyaival be-
bonnya, mavar danásól hangozva oly kedves isle-
lek emelő. De salán a mavar val is kébb reggelen, mi-
dön kapnal por költögeti fel a kengő csoporsot, s pi-
ezinyke kájulban örömvörő dicsőenekkel avnaki kálás
a napén, melyre felviradtak. A rés verágai kébbet
e esselen, midőn ök is az embereket mivjára fánad-
tan csüggeszite te kis fejecskéiket, és alusznak
képen esendesen. Vagy salán ök is kébbet
reggel kép kirmailon vergő harmassal, kely-
lekben elkálló edes illással /.

A mi újsó vértaka nagyon képen feje-
zi be a költősi gondolatokat, midőn a fensebbi-
ekkel koros kapcsolatban kérdése teszi: vajon
kebb e meghalni, vagy majd egykor úcsönfelárvani?
E rövid kis várlattal elmondtam egyszerűen
a művéske tartalmát is.

De lássuk már most közelebből magás a költő
seményét. Középen áller a levi és elbeszélő költősemé-
nyek közt. Csillaphangjával a mindenségben nyilatko-
zó enyészet és támaszát költő.

Külsőben tekinsetben részben dallamossá-
ga rimes helyes meseketei csak is figyelmes érdem-
lők. Tartalmi tekinsetben értelem egysége kép ez,
memerete költő előnyére álsalánosan vére. De
lássuk a részleteket. —

Részben tekinsetben egy kevés kívánni va-
ló maradt fens e műre nére, mert roha előrekeben
lepsi lábakon haladva hangese meglehesős, de ké-
sőbb több helyen a lepsi lábakra a spondukkal és
költővel való barátságosan válsakotása alsala
dallamosság itt ott meggyöngül. A mesetes is mellőz-
ve van egy pár helyen, mi a dallamosságnak ter-
mesetesesen nem előnyére, de igen is nagy hátránya
ra van. Akar pedig ereketek a költőseményben hi-
bástan kereset kell vinniök, mert különben cön-
kentsik annak érdemét.

Külalakról levei kö, a költemény fősenye,
kői a rimek sem kerültek ki figyelemem.

Ezekről egészen kérvetőleg nem kölhatok a
legjobb akarat melless sem, mert majd nem minde
nik a gyöngeség, keresetlenség, és erőletesség bélye
get veseli magán. Benne a második és negyedik sor
rimel. Rimel jobbán csak önhangkötök. Az egész
műben talán legmaradhasóbb rim: a nap - alkant,
noha ez sem valami tökéletes.

De ha van is e műnek egyenesége alakti se,
kínésben, bőven pótolja az a hatalom képsége gaz-
dagsága, az értelem egység, s a gyönyörű eszmeme-
net, s éppen azért lássuk e mű tarsalmi rétegis is.

Ez értelemegység monokasni gyönyörűen vo-
nult az egész művön. A kölső itt a külvilág reá-
kötása folyón keble mélyében fakadó értelmek
ad igazi kifejezés, egykérűen és mégis oly meg-
lepőleg, hogy a felolvasás után az ember csaknem
a kölső ábrándos felborongó kedélyállapotában
találja magát.

Eszmemenese is nagyon érdekesi köves keres-
tes, a mennyiben az első és második strófában a
pasott sállal clánkbe varázsolja a feljövő s lemenő
napot, a negyedik ötödik és hatodik strófában
/

a reggel is az est kellemes megragadó képszerűségi
fesszi a nélkül hogy ismétlődésbe, vagy ellenszón,
dásokba keverednek. Eddig részletekkel foglal
körözt, de a költői lélek nem hagyja magát
leköttesni, nem keres egy tárgyat körül tola isteni
hanem a gonvólat villámkarnyain más meg más tárgy
ra csapni át: most tehát a keserű és nyölköző
szófalban az egyes helyeken nyilatkozó jelenségek
helyett a nagy mindenséges veszi észéje alá, s mint
egy magában kiverve beszélő hangon rajzolja
képen éves ábrándosan:

„Kébb-e a nagy mindenség eszelen
Hidón minden pihen
Oly elhaló, oly miláko a táj
Cenot van a tereken

—
Vagy kébb, ha a mosolygó reggelen
Eltegyul a vidék
A hajnal könnyéről megáztatott
Tűzfa sugarában ég.

Kép, igen kép kéis verskalk; megérdemli, hogy
az ember többször olvassa. Eszméi, igaz nem egeren
ujak, de az az öltözet a melyben erék megjelennek.
Különösen a kéis utolsó sor oly kép fesszi, hogy
maradványlag kéris az olvasó figyelmét. —

A kövessékü versnek befeyeri teljesen a mi-
vet. **E**s ex tessi keressékü, es tessi teljes egésze
ex az előzményekkel kapcsolatban kivesse tessi:

Rebb-e az alkony alszó karan
Az édes meghalás?!

Almás a verült reggellel előző
Dicső felsamarás?!

Valamint az egész művön úgy e két strofán is
valami vérselyesség, valami liha köd lebeg, mi miatt
nem fejez ki mindens világosan hasárváttan; de éppen
ebben áll a kölsemény fördeme, mert nem magyarul min-
dens kegről vigre, hanem a végeredményt magá-
val az olvasóval találkozza ki.

Íme sioxszel társulás megismerül e műves
mind külformájára, mind belbecsere néve; tovább
nem is fejegetsem, mert ex által csak ismétlődésbe esnem.

Almost már nincs egyéb hátra, minthogy hi-
ralói sioxsemnél fogva véleményemet fejeztem ki. Sz-
okból ha e mű előnyei és hátrányai mérlegbe ve-
tem inkább nemembe östik, hogy itt - a mi jeles köl-
söinkben is gyakran fellelhető - a külforma némuleg
hibás, de a kép sarralom, a gyönyörű eszmemenet és
ról sanasvók, hogy keresőben kölsei és lakit
s műre dicső elismerés érdemel.



Anyám sírján.

E sírban pihenok, kedves jó anyám
Lelkéd ott fenn van iszen égében
Ott, hol a boldogok s árszslanok
Stelleme el tökök békében

Stelid valál s hön kereső stüle
Olyan minő's csak iszen avhasott
Árszslan volnál s kebled nem veszett
Belpébe remmi rook indulatos.

Steretheol gyermeked hön, egarán
Stogy jobban csak iszen keresketter,
Ut gonork sor megtem engedte meg
Stogy végörvában bevélyen vete.

Stem engere, de tán meg jobb erigy
Sten békével halsál meg jó anyám
De ha föld elösted álls volna
Stü kived meg meg is veper salán

Magyarj' anyám! veled nem volára
Tálálkozandó fiadnak kellemé
Akkor egymással forrón ászólve
Tismis mondhasod! Kívem gyermeked

9

Az erdélyi románok

(: népismerésis:)

Bevezetés!

Hogy miér válasszam épen e tárgyas értekezé-
semre, azt egy hiszem nem kell hosszasan indokol-
nom, ha ama rok elsős' véleményre is nézesse usa-
tok, melyek a romani (: oláh:) nép- e tudatlan bar-
de minvenesetre mégis érdekes népfaj felől hallani
iss ott alkalmunk van. Egyik egy pár más hallva
becsmérlő" is", ebből akar magának fogalmas alkos-
ni felőle sresteneses képxelésekben látja az oláhok
minis valami kegyetlen, vad, s csak rokkra képes, p-
ra képselen isson seremsenyés.

Azemelyik előss, ki csak a regényekben

előforduló egyes epirovolban hallott vagy olvasott ró-
lok valamit, az oláh nem is olyan lény mint mi vagyunk,
hanem egy oly rossz népfaj, melyes-mint Angliából a far-
nass. Hisz kellene ünni. Pedig nem kürtözi, csak nevelés
kellene adni a népnek, s én hiszem, hogy wövel megállan-
ná helyét a nyugosi művelés népek sorában. Igaz, hogy
csak idővel. Akonban azt sem is gondolja, hogy én
dacoromán érdeklődök táplálnék keblemben, azt sem
hogy el lennék az oláh nép által ragadtassa, de az igaz-
ságnak is tartozom akkor, hogy ha látom a helytelen né-
készt bármely tárgy - s annál inkább egy egész népfaj
felől, azt helyreigazítani, tehetségemhez mérten min-
dig törekvelem. A keletre fog-e nem tudom. Akonban
som munkességese ide irányul. -

Az éretek tehát magára a tárgyra meggyőzem
akonban, hogy, ambar az előbbiektől után méltán azt gon-
dolhasna valaki, hogy művem, kecséret "letno": elő-
adásomban egykedvűni fogok a népet olyannak tünetsni
fel. a minö: - yo' is rok olvasáiról egyirás.

x x

A nép ismereténél talán első volog volna
mindjárt a levás, más nével a megismerés, és ut-
akonban a jellemzés. Ezen névük meg mindjárt
legelő"kör is a román vagy oláh nép sárcsá elérés

E oxéltól segyünk egy rövid kirándulást a régi
nyes Erdély egyik vidékére, a hol közelebbről meg
sekinsheszük őket. Kérjük el vizogálódásunk
közé a Élester hegy nagyon el nem fárasztos ben
nunket, mindjárt a hasárvölgyen. Im a hegy tetőéről vég
selen egymásra halmozott hegyláncolatok látsunk
a medvig a nem elhat, s e hegyek felett messze meglát
unk egy orrát, a Plegyásta, míg északra a Gybe
magas csúcsa emelkedik. E hegyláncolatok, me
lyek alattunk végtelen vonal húzódnak el, többnyí
re sűrű bükkös és fenyves erdő által borítottak,
vagy a melyiken erdő nincs, annak kopár s meredek
sziklaoldalain csak moha, kuskó vaskederinda és
borassyan teng inkább mint tenyészik. Bár men
de nékén nemünk itt nem gyönyörkövhesik arany
kálású vés veszőken. Csak domb mindenütt és
felette erdő. Csak ott lehet látni a domb oldalalon
a gazválnokos némi nyomait, hol egy egy bőlgyes
ból fűssos kunyhós vagy valami torony formát lá
tunk kirándításkor. Az előzők itt usakó önkény
selenül az a kérvés sehesi, de ház laknat-e itt?
s ha igen miből élnek; hol vannak a gabnatermá
vas földet?! E kérvésekre mefelel a most felső furu
lyas melabús vallama, er egyeslen és mely értékkel

Perels hangvise az oláhok. Ha e melabánasos hang-
gosa fele' tarsunk, az erők körs garvag legelőn
gyönyörű Karvaomarkákát, vagy juhokas ló'sunk
legelmi. Es ez a felelet Kevéceinkre. A mis a termé-
ket kánsoföloben salán megsagadott, garvag lege-
lőkben pösalsá ki a ovéknek. Itt még moss is a
baromsenyeseis képezi az egyetlen jövedelmi forrást.
Csorálkornék salán az alföldi ember, ha azt mon-
dának, hogy az itt lakónak még jövedelme is van, ho-
loss kánsofölobe épen nincs, s pedig úgy van. E vir-
guncs eleven Kóvri állások, melyek oly dúo jüben lege-
léstnek, a minős az alföldi ember ritkán kakkál, és
e mellet oly Kriszty síksa vizes istnak, minős
az alföldön még csak ló'sni sem lehet, mondom
ez állások oly töké's képernek, mely volkor, is' leg-
többnyire boxesabb mint a földművelés.

De igen elcsinem tárgyansól, s'erre sem rittem
hogy ama kis oláh ruhancz mint megbámul bennünk
ket. Csak 14-15 éves ruhancz ez, vállaira lecsingő
kép fekete kójjal, igen kéles karimája kalap-
gala fején, báránybőröböl késkülz ugynevezett képp
sárban - tessker álló, kóssku, vj nélkülü kódmün-
ben. Durva vászonból késkülz gatyája mezzelenül kó-
ja lábidevrit, mely csaknem tévig bocskorójjal van
sahargasva, derekát gyombotkal ekített kójj over-

Késseres kömlkeresssel; jobbában tilinkója's
baljában órá's fűtykós sarsva áll egy kasalmas
bűklnek lombkoronája alatt, s bámiok arccal
hol reánk, hol csendesen legelőző barmaira tekintget.

Hörpök meg hova való? termékesesen kököns
ven előbb, kökönsünkre megbillensz kalappja's s köi
resünkre egész kökösséggel felel. Eleinse basorsalan
de egy köi boralmaszó után csak hallgasni gyökök

Elő dolga neki is az, hogy megkerüi honnanji
vünle, hova megyünk. S ha ebbeli kivánságás köi
eleg, tessük, elmondja merre menjünk, hol érint köi

kelebb a faluba, s salán ha megmondjuk hogy gyieget
vagyunk (diakok.) elmondja hogy neki is van egy bap
tya, a köi künsen diala la Gyerte (Kamosupváros)

S meg rákig elbeszélgetne, ha bucsus nem venné
töle. De indulunk be a faluba. Ha utasításait köi
veszük kellemes erdei gyalogútvényen egy köi dombor

inunk, s ha éken is menünk, ime elossunk áll a falu
de jól megnézzük, hogy minő falu! Nyolcokvan vagy
tíz házak látsunk itt elkövön a köi völgyben

s a domb oldalán, melyek egy renvéstlen uszás s
söbb labirintshozemü kúgos képeknek. Renvés köi
dönben itt hiába is keresnénk; a házak nagy köi

Kunics kéresek kövön emelkednek rönkös
füstösen. Hémeny nincs sehol, se miatt az arany

Salanul magas kalmafedelek egészen fehések. Egy
Kissé emelkedesebb helyen van a temető udvarán
keresztjével s ennek közepén egy bárdolással
gerendákból összerott faépület aranyos díszítésű
ablakokkal, csipkés kőszelvény fedélkessel s a fedel-
ből felnyúló igen keskeny, magas, és keresztellettá
rossz soronyforma valamivel: ez a Berkeni Ka (tem-
plom). Ennyire vehessünk ki a falból.

Nézzük meg a falak közlebről is. Ami
legelő kör kermébe öltik, az hogy a sekélynek csak
az uszka felől van kerítés; egyidejűleg a má-
sik oldalról nem válik ki semmi. De mi is lenne?
Nincs abban mit féltetni egyidejűleg a másikkal. Gyün-
mölcsfánál, néhány vaskörsefán, vadalmafán kívül
híre sincsen. Csak néhol láthatni egy kis kálva,
fás, melyek, ki tudja miből kerültek oda. Kétségtel-
esen az oláhasszony nem tenyészt, hiszen ke-
gény fel sem tudná használni. Az uszka mög-
gés gyermekek játszanak a köveken, egy egy férfi vagy
nő halad el melleszünk alaxatosan kőkönve és kő-
vancsián összekapirgassza. A fal közepén kivá-
ló helyen egy veretással ellátott épületet látunk
melyet messziről iskolának néznénk, ha a kiló-
gó déger nem mutatná, hogy az Könyv (Könyvma.)

Az iskola's hiába keresik, pedig az is van lega-
lább névleg, de hogy melyik rovva vesztőben volna
felszalakható az már oly nehéz kérés, hogy a faluban
sem minden ember suvna rá kimerítő feleletet adni.
Különben a tanulásra vajmi kereset adnak. Trüvöl,
vasni a gyereket miert tanulna, mitoi jiformán maga
maga a vállkál (tanító) se tud! Eég ha kereset ves-
ni, s néhány imavágos elháranni megvanul - ottlan.

De folytassuk emléletünket. Mekkünt be-
egy jó modu garva házába. Ezt könnye felismerke-
jük. A hol igen magas tetepü házat is nagy csür-
lőstünk, ott minden boronnyal garvag ember lakik.
Akonban jó lesz önkedvünte a lompos hározó
ebekstől, melyek nagyon gyanus kemmet néregetik is
meretlen gyanus kemélyünk. Mekkünt kis arad-
varon is. A háiforagastan, gombölyü bükk vagy
fenyőfűből van ömervő, mis a neglenseben kiatti
favegekötől akonnal megismerkesünk. Kis ablak
van rajta, de a melyek kicsinysegök miatt kesken tem-
vön világoosságos bocsásanak a robába.

J

Kovács György
Képzőművész

Kis Lajos
Jótes. M. A. K. E. S.

Simonkudor
Mely. H. A. K. E. S.
Képzőművész



